

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/83171,Loth-Edward.html>
2021-12-09, 10:32

Loth Edward

LOTH Edward (3 VIII 1884, Warszawa – 15 IX 1944, tamże), antropolog, anatom, twórca warszawskiej szkoły anatomii. Syn Edwarda Karola, przemysłowca, i Anny z Hoserów, brat Jerzego, geografa i etnografa, jednego z inicjatorów ruchu olimpijskiego w Polsce.

Edukację gimnazjalną rozpoczął w Warszawie, ale za udział w demonstracjach antyrządowych został w 1902 relegowany ze szkoły. Maturę musiał zdawać jako ekstern w 1903 w Baku na Kaukazie. Nie mógł studiować jako osoba „politycznie niepewna” w Rosji, więc wyjechał do Zurychu. Na tamtejszym uniwersytecie zdecydował się studiować biologię i antropologię, w 1907 uzyskał doktorat. Jeszcze w trakcie studiów zwrócił na siebie uwagę wybitnego antropologa, prof. G. Rungego. Nawiązał też znajomość z Z. Miłkowskim (T.T. Jeżem) i zbliżył się do narodowców. Wstąpił w szeregi młodzieżowej organizacji „Zet” oraz stanął na czele strzeleckiej organizacji „Sokół” w Zurychu. W 1907 opuścił Szwajcarię, by studiować medycynę najpierw w Bonn, potem w Getyndze i Heidelbergu; w 1912 uzyskał stopień doktora medycyny. Wówczas powrócił do kraju i otrzymał asystenturę w Katedrze Anatomii Opisowej i Topograficznej na uniwersytecie we Lwowie, gdzie w 1914 uzyskał habilitację z anatomii i antropologii oraz rozpoczął wykłady anatomii prawidłowej i topograficznej.

Prowadził oryginalne badania porównawcze nad budową ludzkiej stopy oraz szeroko zakrojone badania nad strukturą mięśniową u Murzynów. Stały się one szeroko znane, o czym świadczy propozycja objęcia katedry anatomii na uniwersytecie w Manili na Filipinach.

Po wybuchu I wojny światowej L. wstąpił do II Brygady Legionów Polskich, gdzie współtworzył zaplecze sanitarne. Przeszedł cały szlak kampanii karpackiej, bukowińskiej i

poleskiej. W 1915 był jednym z organizatorów UW i objął w nim Katedrę Anatomii Opisowej. Jednocześnie był naczelnym lekarzem Polskich Sił Zbrojnych, formacji tworzonej przez Niemców od 1917. W 1919, już w niepodległej ojczyźnie, został zastępcą szefa Departamentu Sanitarnego Ministerstwa Spraw Wojskowych. Stał na czele organizowanej od podstaw Centralnej Składnicy Sanitarnej. Od 1921 jako prof. zw. prowadził regularne wykłady z anatomii na UW. W tym też czasie założył w Warszawie pierwszy w Polsce nowoczesny Zakład Ortopedyczno-Chirurgiczny, przeniesiony potem do Ciechocinka. Poświęcił wiele uwagi sprawom leczenia uzdrowiskowego. Był członkiem TNW oraz czynnym członkiem wydziału lekarskiego PAU.

Podczas obrony Warszawy we IX 1939 L. kierował tzw. zastępczym Szpitalem Okręgowym mającym kilkanaście filii. Pod okupacją niemiecką współpracował z Polskim Czerwonym Krzyżem i uczestniczył w pracach konspiracyjnego Uniw. Ziemi Zachodnich, a także prowadził zajęcia w Szkole Zaorskiego. Dwukrotnie był aresztowany i osadzany na Pawiaku, ale za każdym razem udawało mu się odzyskać wolność. Niósł pomoc lekarską jako chirurg podczas powstania warszawskiego. Zginął w wyniku wybuchu bomby lotniczej na posterunku opatrunkowym wraz z żoną Jadwigą i córką Heleną Marią.

Do nauki światowej wszedł L. jako pionier nowej dziedziny antropomorfologii części miękkich, głównie mięśni rzędu naczelnych, a także jako twórca nowoczesnych metod statystycznych w technikach antropometrycznych. Pierwszą znaczącą pracą była *Beiträge zur Anthropologie der Negerweichteile (Muskelsystem)* z 1912. Zyskała szeroki rozgłos dzięki ujęciu problemu badawczego od strony morfologii funkcjonalnej. L. zaprezentował w niej umiejętne połączenie metodyki antropologicznej i anatomicznej typowe dla jego warsztatu naukowego.

W 1931 wydał światowej rangi dzieło *Anthropologie des parties molles*, które stanowiło dokładną analizę zakresu zmienności osobniczej części miękkich u człowieka, przeprowadzonej na reprezentatywnym materiale badawczym. Praca ta, nagrodzona przez Institut International

d'Anthropologie prestiżową Prix Hollandais, nadal pozostaje kanoniczną dla porównawczych badań antropologicznych. Wniósł też wkład do ostatecznej redakcji najświetniejszego polskiego podręcznika anatomii – *Anatomii człowieka* A. Bochenka – po którego śmierci kolejne tomy powstawały jako praca zbiorowa pod opieką M. Reichera.

L. był również twórcą wspaniałego Muzeum Anatomicznego w Zakładzie Anatomii Opisowej UW, złożonego z ponad 30 tys. eksponatów ludzkich i zwierzęcych preparatów układu chłonnego, serca i naczyń oraz rentgenogramów (zbiory te spłonęły w powstaniu warszawskim). L. posiadał trzecią co do wielkości na świecie kolekcję zakonserwowanych małp. Wiele podróżował, prowadził badania w Afryce i Ameryce, zwiedził prawie całą Europę.

Jego wykłady przyciągały wielu słuchaczy z uwagi na atrakcyjną formę, gdyż (niezależnie od nadzwyczajnego poczucia humoru) L. ilustrował je własnymi znakomitymi rysunkami, filmami naukowymi oraz demonstracjami na żywych modelach, najchętniej młodych modelkach z Akad. Sztuk Pięknych.

PSB (T. Ostrowska); SBP (M. Ćwirko-Godycki); Śródka.

B. Ciszek: *Edward Loth (1884–1944)*, [w:] *Złota księga medycyny warszawskiej*, red. M. Krawczyk, Warszawa 2009, s. 200–211; „Przegląd Antropologiczny” 1946–47, t. 14; A. Śródka, R.W. Gryglewski: *Edward Loth*, [w:] *Powiązania rodowe twórców polskich szkół naukowo-medycznych*, red. A. Śródka, Kraków 2012, s. 105–112.

Ryszard Witold Gryglewski

[Poprzedni](#)
[Następny](#)